

Matematika darsida nazorat turlari va ularni tashkil qilish, o'quvchilarning daftar bilan ishlash metodlari.

Andijon viloyati Izboskan tumani 45-maktab matematika fani o'qituvchisi

Boqiboyeva Quyoshxon Komiljonovna

"Agar matematika go'zal bo'lmaganda edi, ehtimol matematikaning o'zi ham mavjud bo'lmasdi. Aks holda qanday kuch, insoniyatning buyuk daholarini bu qiyin fanga torta olardi."

Chaykovskiy

Annotatsiya: Ushbu maqolada matematika darsida nazorat turlari va ularni tashkil qilish o'quvchilarning daftar bilan ishlash metodlari haqida yoritilgan.

Kalit so'zlar: tekshirish, og'zaki so'rash, yozma ish, Joriy nazorat, oraliq nazorat Yakuniy nazorat.

Matematika o'qitishda o'quvchilarning misol va masa-lalarni to'g'ri yechganligini tekshirish muhim ahamiyatga ega. shu narsa ma'lumki, mashq agarda o'quvchi uning to'g'ri yechilganligiga ishonch hosil qilsagina o'quv va malakalarni egallash manbai bo'ladi. O'qituvchining ba-yoni, darsliklarni o'qish yoki mustaqil umumlashtirish orqali olingan o'quvchilar bilimida yetishmovchilik, qorong'u tomonlari o'qituvchi tomonidan to'ldirib borishni talab qiladi. shuning uchun o'quvchilar bilim va malakasini tekshirib turish juda ham zarur. Matematikadan bilimlarni tekshirishda faqat dastur talabiga yarasha u yoki bu bilimlarning sifatini harakterlaydigan quyidagilarni ham e'tiborga olish kerak:

1) to'g'rilik, ya'ni, o'quvchilar mulohazasi va tushunchalarining o'qitilayotgan ob'ektga mos kelishi;

2) aniqlik, ya'ni detallarning to'g'riligi;

3) to'liqlik, ya'ni ob'ekt va jarayonlarga taalluqli mulohaza va tushunchalarning yetarli va to'liq bo'lishi;

4) chuqurlik, ya'ni ob'ekt va jarayonlardagi muhim belgilarni, tushuncha va mulohazalarda aks ettirish;

5) onglilik, ya'ni tushunchalar orasidagi bog'lanishni tushuna olish va mulohazalarni asoslay olish;

6) mustahkamlik, ya'ni o'quvchilar xotirasida uzoq saqlab qolish.

O'quvchilar bilimini tekshirish va baholash didaktikada barcha fanlar uchun umumiy qilib berilgan. Bilimlarni tekshirish va baholash maqsadi o'qituvchi uchun o'quv materialini o'quvchilarning o'zlashtirish sifatini, dasturdagi bilimlarni egallash darajasini, malaka va ko'nikmalarni hosil qilinganligini aniqlashdan iboratdir.

Bu orqali o'qituvchi o'quvchilarning o'quv faoliyatini o'quvchilar matematikadan o'zlashtirishi majburiy bo'lgan bilimlar hajmini o'quv dasturi bilan solishtiradi. shu hajmni o'zlashtirish va mustaqil masalalar yechishga erishish uchun lozim bo'lgan bilimlar hosil bo'ldimi yoki yo'qmi ekanligini doimo nazorat qilib boradi. Yangi masalalarni yechishda bilimlarni amaliyotga qo'llash va o'qituvchi tomonidan o'quvchilarning matematikadan bilim va malakalarini tekshirishning usullari xilma-xil bo'lib, ular o'quvchilarning og'zaki yoki yozma bayon qilishi, masala yoki misol yechishi, aniq bilimlardan foydalanib chizish, o'lchash, laboratoriya ishlarini bajarilishi kabilar orqali aniqlanadi.

O'quvchilar bilimini og'zaki so'rash orqali aniqlash

O'quvchilar bilimini tekshirishning yana bir usuli o'quvchilardan individual so'rash hisoblanadi. Bu so'rash uncha katta bo'lmagan og'zaki hisoblash bilan bog'langan bo'lishi kerak. Bunday so'rashni o'qituvchi odatda uy vazifasini tekshirish bilan bog'laydi. og'zaki hisoblash malakalarini tekshirish maqsadida sinfning barcha o'quvchilari bilan misol va masalalar yechish qo'llaniladi. O'qituvchi misolni aytadi, o'quvchilar og'zaki yechib, daftaridagi taalluqli nomer

to'g'risiga faqat javoblarini yozib qo'yadilar. Bunday topshiriqni har bir darsda 7-10 minut davomida o'tkazish maqsadga muvofiq.

O'quvchilar bilimini yozma ish orqali aniqlash

Bilimlarni to'laroq tekshirish uchun dasturning o'tilgan bo'limi bo'yicha yozma ishlar olinadi. Masalan, IV sinfda ko'p xonali sonlarni nomerlash haqida o'quvchilar bilimini tekshirishdagi yozma ishga quyidagi savollarni qo'yish mumkin.

Savol va misollar.	Nima tekshiriladi?
1. Yuz ming o'n mingdan necha marta katta?	Turli razryadli birliklar orasidagi munosabat.
2. Sakkiz mingda nechta yuz bor?	
3. 542000 da nechta o'n ming bor?	
4. 267805 dagi eng yuqori razryadni toping.	Razryadli sinflarning nomerini bilish.
5. Ikkinchi sinf birligini toping.	
6. Turli razryad birliklarini, ahamiyatini 3 raqami ifodalaydigan ikkita son yozing.	Raqamlar o'rning ahamiyatini bilish
7. 7,8 va 9 raqamlar yordamida ikkita uch xonali son yozing.	Raqam va son orasidagi farqni bilish
8. Barcha raqamlarni yozing.	
9. 37245 sonni qo'shiluvchi razryadlarining yig'indisiga almashtiring.	Sonni qo'shuvchi razryadlar yig'indisiga almashtirish malakasi.
10. $999+2$, $1000000-1$, $9998+3$, $10000-2$ misollarni yeching.	Nomerlash bilimining arifmetik amallar bajarishga tadbiiq qilishni bilish.
11. 997 va 1002 sonlarining orasida qanday sonlar bor	Natural sonlar katori ketma ketligini bilish.

1-3 vazifalarni o'qituvchi og'zaki bayon qiladi.

O'quvchilar esa misollarga taalluqli javoblarni daftariga shu nomerlar yoniga yozib qo'yadi. 9 -11 vazifalar esa sinf doskasiga yoziladi. O'quvchilar uni daftariga ko'chirib oladilar. shuning uchun 9-11 vazifalarni 2 variantda tuzish kerak. Bu bir-biridan faqat sonlari bilan farq qilishi lozim. O'qituvchi o'quvchilar

ishini tekshiradi, ularning yo‘l qo‘ygan xatolarini qayd qiladi, keyin yozma ishni xulosalash maqsadida baholar jadvali tuziladi.

1. Bilimlarni nazorat qilish turlari

Bilimlarni nazorat qilishning quyidagi turlari mavjud:

- 1) Joriy (kundalik) nazorat.
- 2) oraliq (tematik) nazorat .
- 3) Yakuniy (davriy) nazorat.

Joriy nazorat qilishda bilimlarni har bir sinf uchun mo‘ljallangan darslik va dastur bo‘yicha olib boriladi. har bir darsda o‘tilgan mavzuni o‘zlashtirish sifatini aniqlaydi. har bir darsda daftardagi uy vazifasini, o‘tilgan mavzuni o‘zlashtirilganini tekshiradi va baholaydi. Joriy nazoratning asosiy metodi uy vazifasini tekshirish va ular bilan savol-javob o‘tkazishdir. O‘qituvchi darsda nimani va kimdan so‘rashligini rejalashtirib kelishi zarur. O‘qituvchi har bir darsda ilgari o‘tilgan materialdan foydalanishga majbur, chunki har bir yangi tushuncha ilgari o‘rganilgan bilimlar asosida tushuntiriladi. Joriy nazorat o‘tilgan materialni yana qayta eslashga imkon beradi, yangi material bilan ilgari o‘rganilgan material o‘rtasidagi uzviy bog‘lanishni vujudga keltiradi. O‘qituvchi har bir darsni rejalashtirayotganda joriy nazoratning quyidagi uch xil ko‘rinishini e‘tiborga olishi kerak:

- a) o‘tgan darsning materialini so‘rash ;
 - b) ilgari o‘tilgan bo‘lib, hozir o‘tiladigan darsga bevosita bog‘liq bo‘lgan materialni so‘rash;
 - v) darsda tushuntirilgan materialni mustahkamlash maqsadida so‘rash.
- O‘qituvchi darsga nazorat uchun ham savollar majmuasini tuzib kelishi zarur.

2. Oraliq (tematik nazorat).

O‘quv dasturidagi asosiy tushunchalar darslar sistemasi orqali o‘tib bo‘lgandan keyin, yoki darslikdagi biror bob tugagandan keyin oraliq nazorat o‘tkaziladi. oraliq nazorat uchun maxsus uquv, malaka va ko‘nikmalarni nazorat qilish darsi o‘tkaziladi, u o‘qituvchining ish rejasida ko‘rsatilgan bo‘lishi kerak.

har bir bobda o'zlashtirilgan tushunchalar keyingi o'quv ishini muvaffaqiyatli olib borish uchun zarurdir. shu maqsadda oraliq nazorat darsini o'tkazishga oldingi bobdagi asosiy tushunchalarni takrorlash, kamchiliklarni to'g'rilash zarurati tug'iladi. so'rash rejasiga o'qituvchi savollar majmuasini tuzadi, misol masalalarni yechishni aniqlaydi. natijada oldingi o'tilgan o'quv materialining qaysi savollari yaxshi, qaysi savollari yomon o'zlashtirilganligi aniqlanadi. Yomon o'zlashtirilgan savollarga aniqlik kiritiladi, qayta takrorlanadi. O'quvchilar bilimiga yarasha baholanadi. Masalan, 2-sinfda "20 ichida sonlarni qo'shish va ayirish" bobidan keyin oraliq nazorat o'tkaziladi.

3. Yakuniy nazorat

Bu nazorat chorak, yarim yil, yil oxirilarida o'tkazilib, unga ham maxsus "O'quvchilar bilim, malaka va ko'nikmalarini tekshirish" darsi ajratiladi. shu vaqt davomida olgan bilimlar yuzasidan savollar tuziladi, yozma ish o'tkaziladi va baholanadi. Yakuniy nazoratda olgan ballarni to'plash va uni baholashda o'qituvchi maxsus daftarida quyidagicha qaydnoma yuritsa yaxshi bo'ladi.

№	Ismi va familiyasi	uy vazifasi	Doska dagi javobi	Partadagi javobi	daftar ahvoli	Mustaqil ish	umumiy baho
1	Alimov U	4	5	5	5	5	5
2	AkbarovK	3	3	3	3	2	3

4. Baholash va baho normalari

O'quvchilarning bilimi va malakalaridagi asosiy kamchiliklarining hisobga olib borilishi o'qituvchiga o'zi yo'l qo'ygan kamchiliklarni bilishga va o'quvchilarning bilim darajasini aniqlashga yordam beradi. O'quvchilar bilimi, malakasi, ko'nikmasini tekshirish har doim baholash bilan olib boriladi. O'qituvchi qo'ygan baho o'quvchilar o'z-o'ziga beradigan baho bilan bir xil bo'lgandagina eng ko'p sama-ra beradi. O'quvchilarning bilimini sistematik baholash, ularning yutuq va kamchiliklarini harakterlash o'qituvchiga sinfdagi mavjud o'zlashtirish vaziyatini aniqlashga olib keladi. O'quvchilarning o'zlashtirishini harakterlash uchun baho ham zarurdir. Chunki, o'quvchi qancha ko'p baholansa, shunchalik

ko'p tayyorlanishga, uy vazifasini bajarishga intiladi, doimo dars uchun syergak bo'lib turadi.

hozirgi paytda baho normalari vaqtida 100 ballik bo'lib, uni 5 ballikka aylantirish orqali amalga oshirilmoqda.

“2” baho “55” ballgacha.

“3” baho “55-70” ball.

“4” baho “71-85” ball.

“5” baho “86-100” ballar orasida qo'yiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati :

1. Yunusova D.I. Matematikani o'qitishning zamonaviy texnologiyalari, (darslik) T.: 2007

2. Mirzaahmedov M., Rahimqoriyev A., Ismoilov Sh. Matematika, Umumiy o'rta ta'lim maktablari 6-sinfi uchun darslik. –T.: “O'qituvchi”, 2017

3. Azamov A. Xaydarov B., Kuchkarov A., Sariqov Ye., Sag'diyev U. Geometriya. Umumiy o'rta ta'lim maktablari 7- sinfi uchun darslik. –T.: “Yangiyo'lpoligraf servis”, 2017.

4. Содиков У.Ж. Формирование у учащихся знаний и умений формализации, решения и интерпретации прикладных математических задач.

5. Мирзаев Ч., Содиков У., Бахромов Ж. Математика ўқитишнинг замонавий муаммолари. “Психик тараққиёт ва таълим муаммолари” ЎзМУ Педагогика ва умумий психология кафедраси илмий мақолалар даврий тўплами. 2013 йил.